

Visual MELODY

Volume 23
Quarterly Issue
1st September 2025

E-Magazine about Visual Arts in free India
By - The Ravi Paranjape Studio

Beauty of **BLACK & WHITE** Illustrations

Featured Artists <<

Dinanath Dalal
Shi. Da. Phadnis
Ravi Paranjape
Dattatraya Padekar
Mario Miranda
Anil Uplekar
Rahul Deshpande
Gopal Nandurkar

Artists in Spotlight <<

Sumit Parab
Bhumika Tare

Visual MELODY

"Absorb the Beauty and Present it Beautifully"

- Artist Ravi Paranjape

Visual Melody is a FREE quarterly eMagazine offered by The Ravi Paranjape Studio. It introduces readers to brilliant artists from various fields of visual art, spanning both past and present generations. The inaugural issue was published on 8th October 2019 dedicated to the legendary painter Madhavrao Satavlekar. Since then, each edition of Visual Melody has continued to feature the work and legacy of iconic artists.

Visual Melody FREE Subscription Link

www.raviparanjape.org/visual-melody

Credits

Editor : Rahul Deshpande

Art Direction: Sunil Gokarn

Design: Vinayak Chhatre

Publishing: Varsha Pendse

Marathi Article : Rahul Deshpande

English Translation : Varsha Pendse

The Ravi Paranjape Studio

The Ravi Paranjape Studio, located in Model Colony, Pune, is a privately owned and managed space with a mission to carry forward the vision of design-based culture as envisioned by artist Ravi Paranjape. This is a non-commercial endeavor. The studio actively encourages and nurtures artistic talent through various initiatives. Its art gallery and open space are made available for art-related events, supporting the creative community in a meaningful way.

1 Rutika, 1098/5-A Model Colony

Shivaji Nagar, Pune 411016

+91 9423562530 abhijatkala@gmail.com www.raviparanjape.org

All published information and images published in this eMagazine are duly acknowledged and copyright remains with the respective parties.

This eMagazine is free to share as-is. No part of this eMagazine shall be reproduced or shared in parts or used in any other way than intended

या अंकात

या अंकात ख्यातनाम बोधचित्रकारांच्या कृष्ण-धवल बोधचित्रांच्या दुनियेची सफर करूया. रंगांचा अभाव त्यांच्या अभिव्यक्तीला किंवा विषय मांडण्याच्या क्षमतेला आड येत नाही; उलट विविध तंत्रांवरील त्यांचे प्रभुत्व आणि त्यांचा नेमका वापर त्यांच्या प्रगल्भतेची जाणीव करून देतो.

In this edition

Let's explore the world of black-and-white illustrations created by the eminent illustrators of their time. The absence of color does not limit their power to express or communicate the subject effectively; rather, it highlights their mastery of various techniques and their apt use.

कृष्णाधवल बोधचित्रांचे सौंदर्य

बोधचित्रांच्या क्षेत्रात कृष्ण-धवल चित्रांचे एक खास स्थान आहे. केवळ काळ्या आणि पांढऱ्या रंगाच्या साहाय्याने चित्रविषयातील आशय नेमकेपणाने वाचकांपर्यंत पोहोचवणे ही जबाबदारी बोधचित्रकारावर असते. याबरोबरच वाचकांचे लक्ष वेधणे, विषयाबद्दल माहिती देणे, लेखनामध्ये व्यक्त झालेल्या विचारांना दृश्य स्वरूप देणे, लेखन शैली लक्षात घेऊन त्याला सुसंग अशी चित्रशैली व चित्रतंत्राची निवड करणे, अशा अनेक पातळ्यांवर विचार करत हातात असलेला वेळ आणि छपाईतंत्राच्या मर्यादा लक्षात घेऊन बोधचित्रकाराला सर्जनात्मक कलानिर्मिती करण्याचे आव्हान असते. म्हणूनच दर्जेदार बोधचित्रनिर्मिती ही एक अवघड आणि जबाबदारीची गोष्ट आहे.

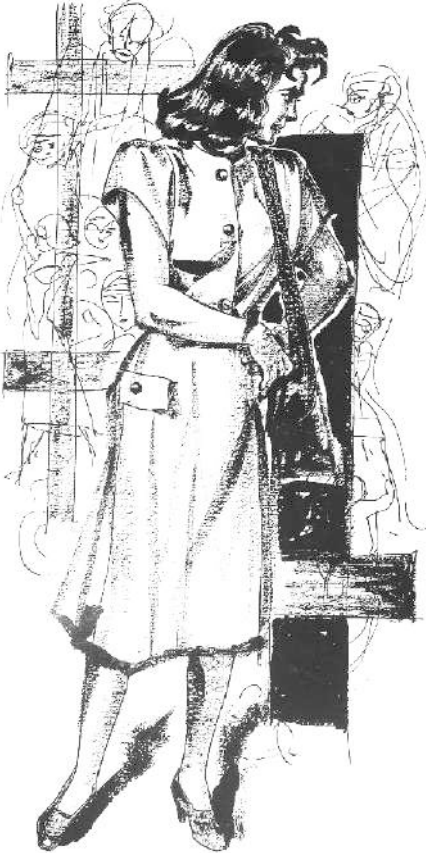
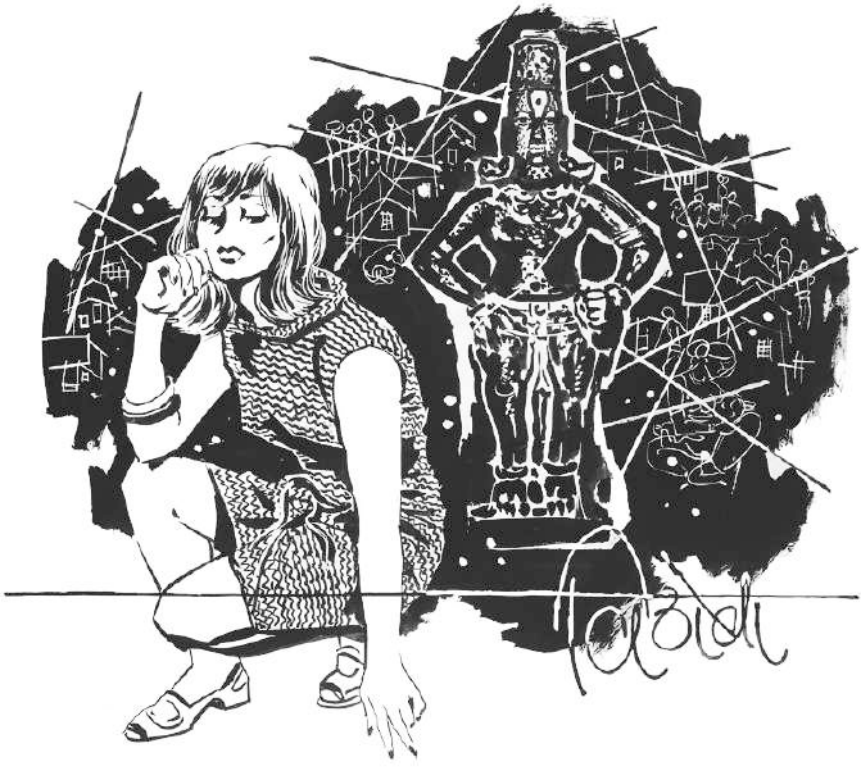
कृष्ण-धवल बोधचित्रांच्या बाबतीत ही गोष्ट अधिक आव्हानात्मक असते. कारण या बोधचित्रांमध्ये रंगाचा अभाव असतो. रंगांशिवाय चित्रांमध्ये रंगत आणण्याची बोधचित्रकारावर जबाबदारी असते. विचार व भावनांचे प्रकटीकरण सूक्ष्म बारकाव्यांसह करण्यासाठी कलेतील मूलघटक असलेल्या बिंदू, विविध जाडीच्या रेषा, आकार, धन आणि ऋण अवकाश यांचा उपयोग बोधचित्रकार करत असतो. चित्र विषयातील छाया-प्रकाशाचे परिणाम दर्शवण्यासाठी स्टिपलिंग, हॅचिंग, क्रॉस-हॅचिंग, शॉर्ट-स्ट्रोक्स, ड्राय-ब्रश, फ्लॅट-मास अशा अनेक चित्रतंत्रांचा अवलंब बोधचित्रकार करतात. याबरोबरीने छपाईतंत्रात वापरण्यात येणाऱ्या 'स्क्रीन्स'च्या साहाय्याने चित्रात हाफ-टोनचा परिणाम मिळवला जातो.

बोधचित्रांचा इतिहास अभ्यासताना कृष्ण-धवल बोधचित्रांचे महत्त्व लक्षात येते. छपाईतंत्राची सुरुवात झाली, त्यावेळेस केवळ कृष्ण-धवल रंगातच छपाई होत असे. पुस्तके आणि वृत्तपत्रासाठी चित्रकार कृष्ण-धवल रंगात बोधचित्रे छपाईसाठी तयार करत असत. पत्रकारांप्रमाणे बोधचित्रकारही घटनास्थळी जाऊन प्रसंगाचे प्रत्यक्ष चित्रण करत असे व त्या संदर्भावरून केलेले बोधचित्र वृत्तपत्रात छापले जायचे. त्याचप्रमाणे पेंटिंग छापण्यासाठी 'एनग्रेव्हर्स'मार्फत चित्र कृष्ण-धवल रेखाचित्रात रूपांतरीत केले जायचे. याशिवाय पौराणिक देशांमध्ये वूड-ब्लॉक प्रिंट पद्धतीने छपाई केली जायची. पुस्तकांसाठी ही कृष्ण-धवल रंगातील बोधचित्रे वापरली गेली ती छपाईतंत्राच्या मर्यादांमुळेच. या चित्रप्रकारामध्ये अनेक प्रतिभाशाली बोधचित्रकारांनी आपल्या कल्पनेने विविध तंत्रे विकसित केली. त्यासाठी अनेक प्रकारच्या साधनांचा वापर तसेच मोठ्या प्रमाणात प्रयोग केले. असे करताना छपाईतंत्राच्या मर्यादा लक्षात घेऊन उत्तम दर्जाचे कलात्मक मूल्य बोधचित्रांना कसे मिळेल याकडे त्यांनी कटाक्षाने लक्ष दिलेले आढळते. पुढील काळांमध्ये छपाईतंत्रात झालेल्या प्रगतीबरोबरच कृष्ण-धवल बोधचित्रे हा कलाप्रकारही विकसित होत गेला आहे.

बोधचित्रांच्या विविध प्रकारांमध्ये कृष्ण-धवल चित्रांचा वापर केला जातो. प्रकाशन व्यवसायात वृत्तपत्रे, मासिके, पाक्षिके यामध्ये वैचारिक लेख, ललित साहित्य, कविता, कव्हर स्टोरी यांच्यासाठी बोधचित्रांचा वापर केला जातो. याशिवाय लहान मुलांच्या कथा / कवितांची पुस्तके, कादंबऱ्या, ऐतिहासिक, पौराणिक विषयांवरील पुस्तके, प्रवास वर्णने, कवितासंग्रह अशा अनेक साहित्य प्रकारांसाठी कृष्ण-धवल बोधचित्रांचा परिणामकारक वापर झालेला आढळतो. जाहिरात क्षेत्रात वृत्तपत्र / मासिकांच्या जाहिराती, पोस्टर, मनोरंजन कार्यक्रमाच्या जाहिराती, पॅकेजिंग अशा जाहिरात प्रकारात कृष्ण-धवल बोधचित्रे आढळतात. या प्रकाराच्या बोधचित्रांमध्ये विषयाची विविधता, आशयाचे वेगळेपण, लेखनशैलीची विपुलता, यामुळे चित्राविष्कारातही खूप नाविन्य अपेक्षित असते. म्हणून सतत नाविन्यपूर्ण चित्र-तंत्र, शैली आणि प्रयोग यातून नवीन संवादी चित्रभाषा निर्माण करणे हे बोधचित्रकारांपुढे कायमच आव्हान असते. अनेक सिद्धहस्त बोधचित्रकारांनी यातून गुणवत्तापूर्ण कलात्मक मापदंड निर्माण केले आहेत.

कृष्णधवल बोधचित्रांची व्याप्ती खूप मोठी आहे, प्रामुख्याने या प्रकारच्या बोधचित्रांची विभागणी दोन प्रकारात केली जाते. पहिले लाईन आर्टवर्क तर दुसरे हाफ-टोन आर्टवर्क. पहिल्या प्रकारात केवळ काळा रंगाचा / शाईचा वापर केलेला असतो. यात बिंदू, विविध जाडीच्या रेषा, जोरकस फटकारे, प्लॅट-मास यांचा वापर आढळतो. जाड, बारीक अथवा विरळ रेषांचा वापर करून विविध छटांचा परिणाम मिळवलेला असतो. तर दुसऱ्या प्रकारात काळ्या-पांढऱ्या रंगांबरोबरच 'ग्रे' रंगाच्या छटा वापरून आर्टवर्क केले जाते. यासाठी कधी वॉश तर कधी ओपेक-व्हाईट मिसळून विविध छटांचे परिणाम मिळवले जातात. छपाई तंत्राच्या मर्यादेनुसार बोधचित्रकार लाईन अथवा हाफ-टोन या प्रकाराची निवड करत असतो.

या चित्रप्रकारात बोधचित्रकाराची रेखांकन क्षमता महत्त्वाची ठरते. रेषेची गुणवत्ता, भावस्पर्शीत्व आणि रेखांकनावर प्रभुत्व असल्याखेरीच उत्तम दर्जाचे कृष्ण-धवल बोधचित्र निर्माण होत नाही. या अंकांमध्ये भारतातील काही अव्वल दर्जाच्या बोधचित्रकारांची कृष्ण-धवल चित्रे संकलीत केली आहेत. एकाच चित्रप्रकारातील विविध चित्रकारांच्या अनेक शैलींमधील हा चित्रखजिना सर्वांनाच निश्चितच अभ्यासनीय ठरेल.

दिनानाथ दलाल

प्रभावी रेषा लालित्य, निरीक्षण क्षमता आणि विषयानुरूप शैलीची निवड या गुणवैशिष्ट्यांचा प्रत्यय या बोधचित्रांमधून आपल्याला येतो. विविध चित्र-तंत्र व माध्यमांवर प्रभुत्व यातून आशयाला समर्पक अशी चित्रभाषा या चित्रांतून निर्माण केलेली आढळते.

दिनाथ दलाल

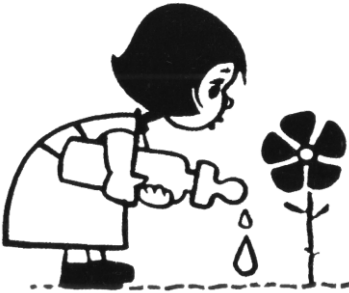

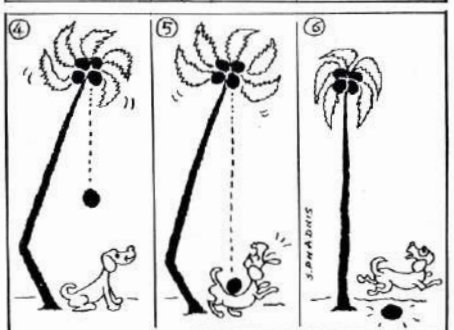
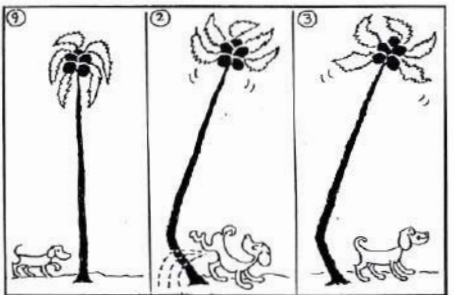
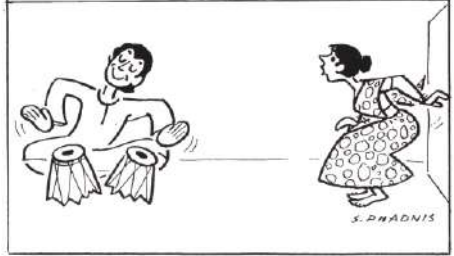
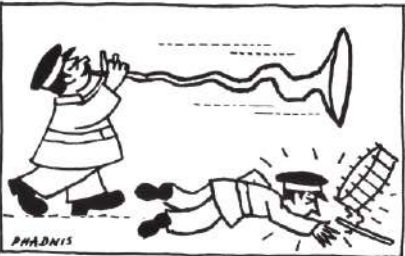
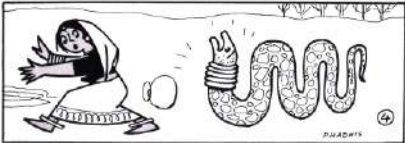
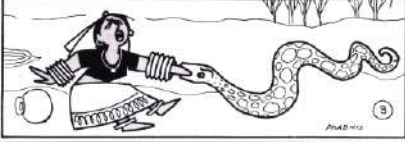
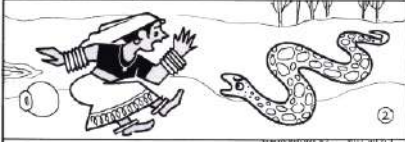
शि. द. फडणीस

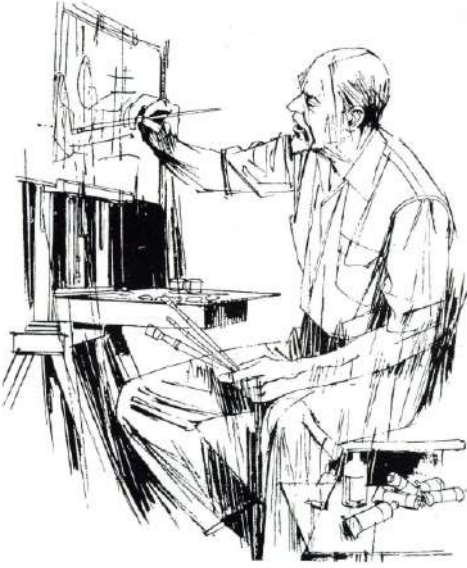
चित्र कल्पना व्यक्त करताना आकारांचे सुलभीकरण महत्वाचे ठरते, हे या चित्रातून दिसते. रेषांचा नेमकेपणा, विविध जाडीच्या रेषा यांच्या वापरातून बोधचित्रांमध्ये वैविध्य आणले आहे. रेषा आणि फ्लॅट-पॅच यांचा प्रभावी वापर या चित्रातून दिसून येतो.

PHADNIS

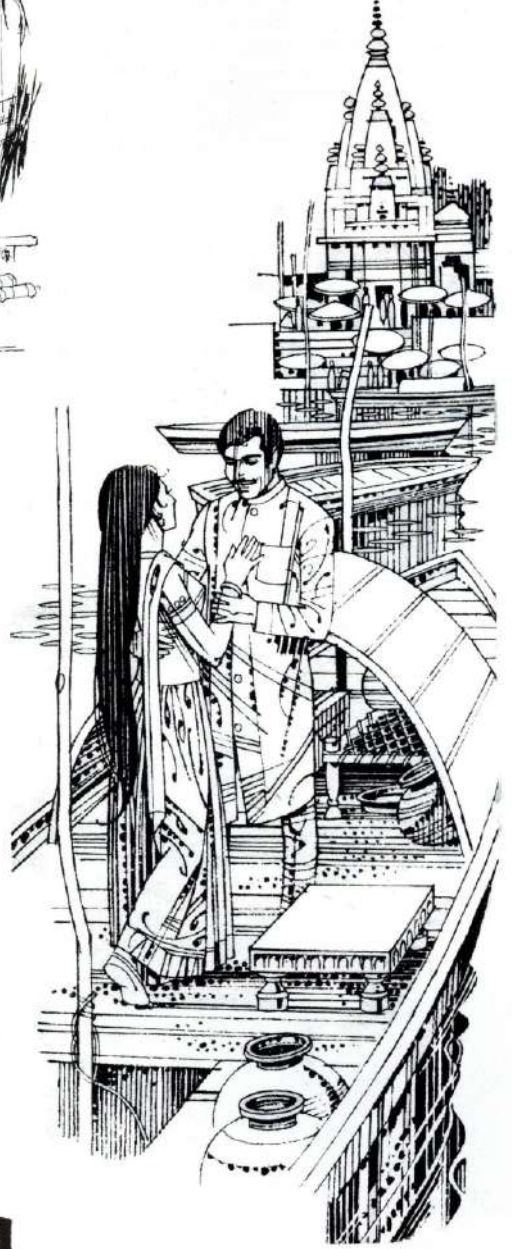

रवी परांजपे

शैलीदार रेखांकन, निर्दोष चित्ररचना यांस आशय पूरक चित्र-तंत्राची जोड यामुळे बोधचित्रे किती परिणामकारक होतात, याची प्रचिती येथे दिसून येते. परंपरा आणि आधुनिकता यांचा संगम या बोधचित्रांत दिसून येतो. म्हणूनच ही चित्रे बदलत्या काळातही संवादी जाणवतात.

मारिओ मिरांडा

व्यंगचित्रकार आणि बोधचित्रकार म्हणून प्रसिद्ध असलेले मारिओ मिरांडा यांनी रेषा, फ्लॅट-पॅच तसेच प्रामुख्याने क्रॉस-हॅचिंग तंत्राचा वापर पोत निर्मितीसाठी केला आहे. त्यांची निरीक्षणक्षमता, चित्रमांडणी, व्यक्तींचे हावभाव, चित्रविषय एका वेगळ्याच उंचीवर घेऊन जातात.

"DINNER A LA CART"

अनिल उपळेकर

लाईन आणि हाफ-टोन अशा दोन्ही पद्धतीतील ही बोधचित्रे केलेली आढळतात. आशय, छपाई-तंत्र, वेळेचे मर्यादा सांभाळून सौंदर्यपूर्ण चित्रनिर्मिती केली आहे. चित्र-तंत्राच्या वापराने व्यक्तिचित्र किती वेगळ्या दृश्य-परिणामांपर्यंत जाऊ शकते, हे या चित्रातून लक्षात येते.

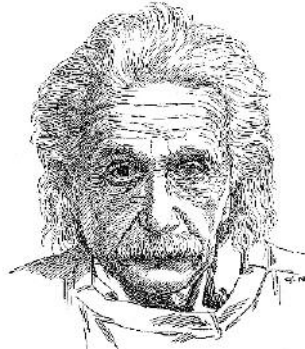
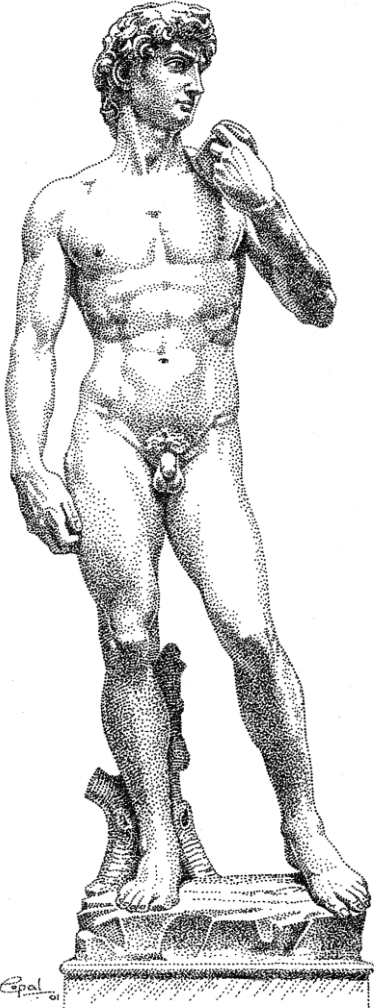

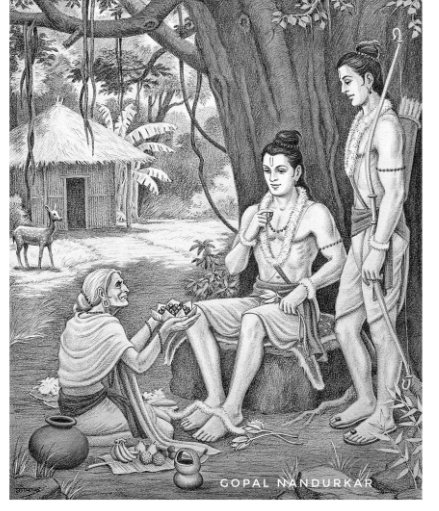
गावर्ड / जवन सिधें कथानिम / या. विहार
दिनांक/०२१

गोपाळ नांदुरकर

चित्रातील तपशिलांचे रेखांकन नेमकेपणाने करताना चित्र-तंत्राचा अचूक वापर केलेला आढळतो. मानवाकृतींसह रचनाचित्र, छपाई-तंत्राची जाण याबरोबरच चित्रात वातावरण निर्मिती साधलेली आहे. छाया-प्रकाशाचे चित्रातील नियोजन येथे अभ्यासण्याजोगे आहे.

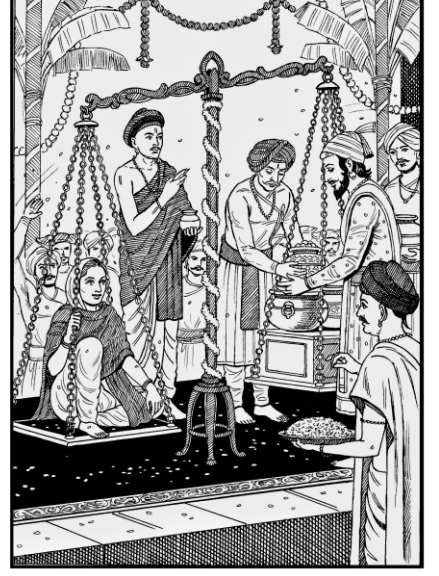

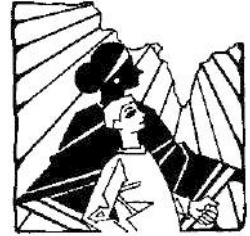
'श्रीशिवप्रताप' ओवीबद्ध मराठी शिवचरित्र
चित्रकार गोपाल नांदुरकर

अध्याय ४ श्रीरायरेश्वराच्या मंदिरात स्वराज्याची शपथ.

'श्रीशिवप्रताप' ओवीबद्ध मराठी शिवचरित्र
अध्याय १०, चित्रकार गोपाल नांदुरकर

राहुल देशपांडे

विषय आणि आशयानुसार चित्र-तंत्रात बदल करून विविध प्रकारे अभिव्यक्ती केल्या आहेत. अनेकविध साधनांचा वापर करून रेषांची विविधता फ्लॅट-पॅच, पोत-निर्मिती यांमधून चित्रपरिणामात वेगळेपणा मिळवला आहे. छपाई-तंत्र व जागेची उपलब्धता यातून चित्ररचनेमध्ये वैविध्य आणले आहे.

Beauty of Black and White Illustrations

Black and White artwork holds a special place in the world of illustrations. It is a challenge to the illustrator to effectively convey the subject matter in just black-and-white. At the same time the illustrator is expected to engage the viewer with attractive and appropriately stylized composition that matches the sentiment of the brief. Considering the restrictions like production deadlines, limitations due to the printing techniques, creating quality illustrations is a creative challenge and responsibility.

This challenge is even greater in black-and-white illustrations because there is no use of color. The Illustrator needs to skillfully navigate the viewer to the essence of the illustration rather than the absence of colors.

To express ideas and emotions with depth in the black-and-white illustrations, illustrators use the central elements of drawing—dots, lines of different thickness, shapes, and positive & negative spaces. To show light and shadow, they use techniques like stippling, hatching, cross-hatching, short strokes, dry brush, and flat tones. Sometimes ‘screens’ are used while printing to achieve half-tone effects.

A study of illustration history shows the importance of black-and-white art. Most publications were printed in black-and-white during the early days of printing. Illustrators prepared drawings purely in black-and-white for books and newspapers. Just like reporters, illustrators often visited the locations to capture the moments as references for their illustrations to be printed in the newspapers. Paintings were also reproduced in black-and-white by engravers. Woodblock printing technique was quite popular in the East. Black-and-white illustrations were popular mainly due to the limitations of printing technology. However, many talented and creative illustrators developed new techniques, experimented with tools, and

transcended these limitations while producing artwork of high artistic value. Even after the printing technology evolved significantly, black-and-white illustration continued to be developed as an art form due to their unique charm.

Black-and-white illustrations are ubiquitous in pretty much all types of publications and literature— Black-and-white illustrations are used very successfully in newspapers, magazines, periodicals, essays, stories, poems, book covers, children's books, novels, historical and mythological works, travelogues, poetry collections and such. They are quite common in advertising—in newspaper and magazine ads, posters, entertainment promotions, and packaging etc.

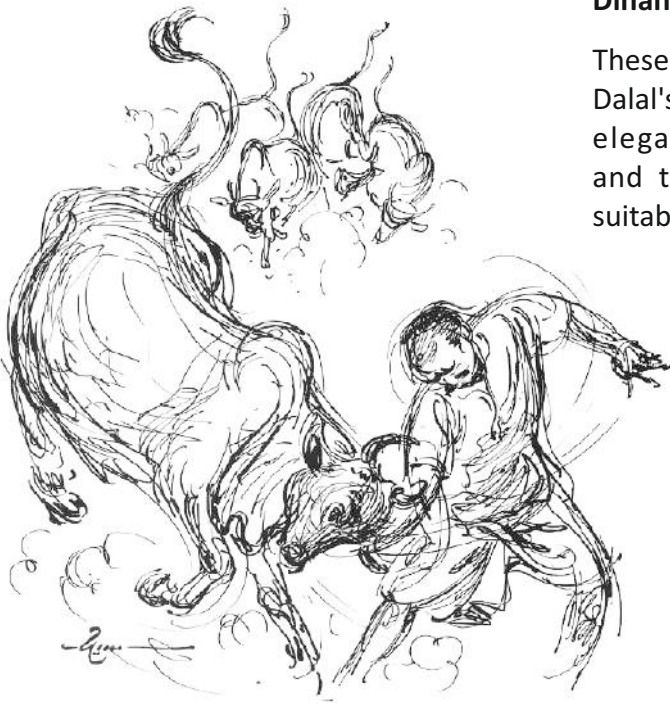
Due to the the wide variety of topics, illustrators need to constantly evolve to keep the visual language engaging with fresh ideas and innovative techniques. Many legendary illustrators have set a high bar of artistic standards through their creative experiments.

Black-and-white illustrations cover a wide sphere, but they are usually divided into two main types—line artwork and half-tone artwork. In line art, only black paint or ink is used for dots, lines of various thickness, bold strokes, or solid flat mass. Different tones are achieved by lines of varying thickness and varying density. In half-tone works, shades of grey are added to black and white illustrations. Sometimes washes and opaque white is used to achieve different shades. The illustrator chooses the type depending on the demand of the artwork and printing techniques.

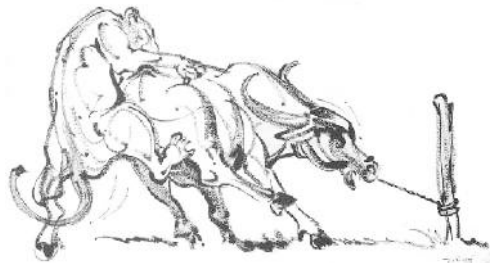
Illustrator's drawing skill is extremely important in black-and-white illustration regardless of the type. Black-and-white illustrations of artistic value cannot be created without the command on drawing to produce expressive lines. This edition of Visual Melody puts together a collection of works of some of India's finest illustrators. The variety of styles and techniques within the same premise of black-and-white illustrations shall truly be regarded as an asset.

Dinanath Dalal

These illustrations reflect Dalal's commanding lines, elegance, observation, and the choice of style suitable to the subject.

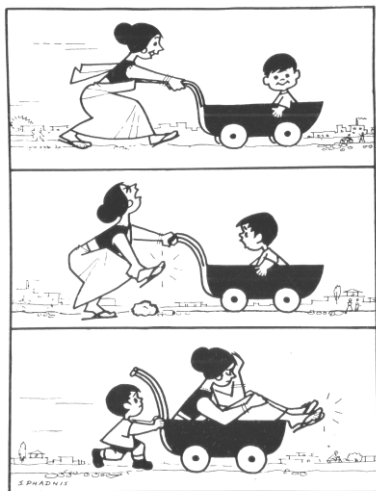

His mastery over various techniques and mediums creates a visual language that perfectly supports the idea.

Shi. Da. Phadnis

Artist Phadnis's artwork exemplifies how simple forms can be highly effective in expressing a concept. By using precise lines of varying weights, he brought diversity to his illustration. The effective use of lines and flat patches is clearly visible here.

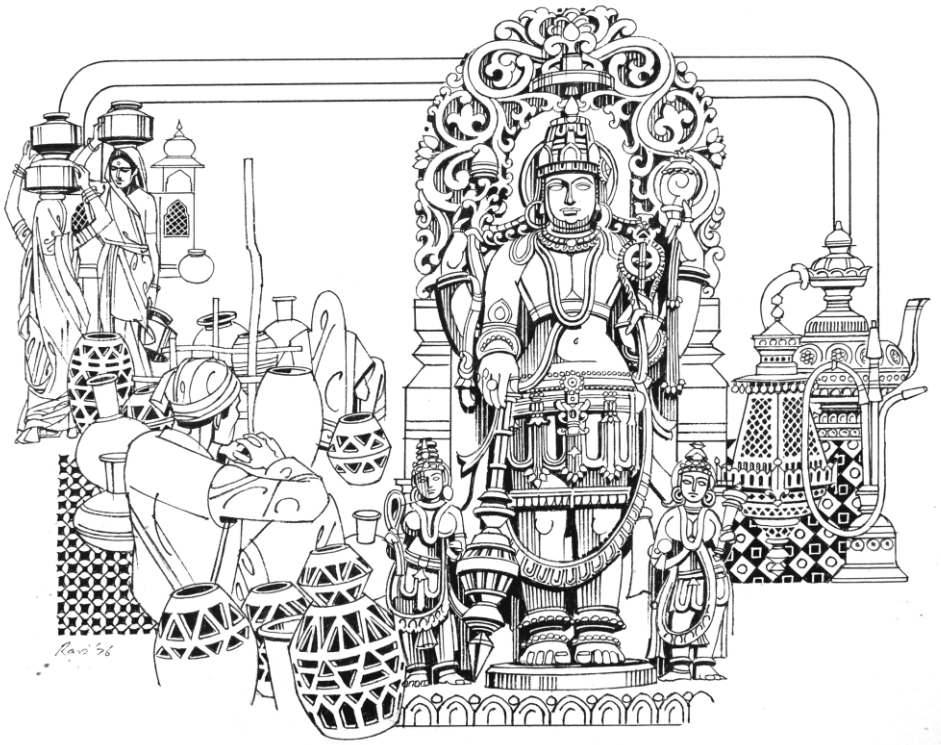

Ravi Paranjape

Artist Paranjape's illustrations made a lasting impact with stylized, flawless composition and superior drawing techniques that support the subject. The blend of tradition and innovation is evident, making his art relevant and timeless.

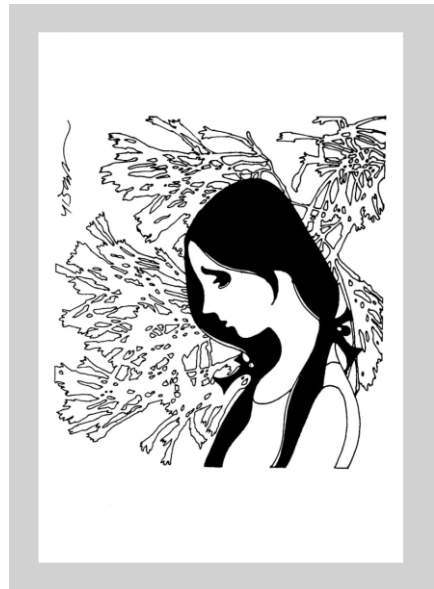
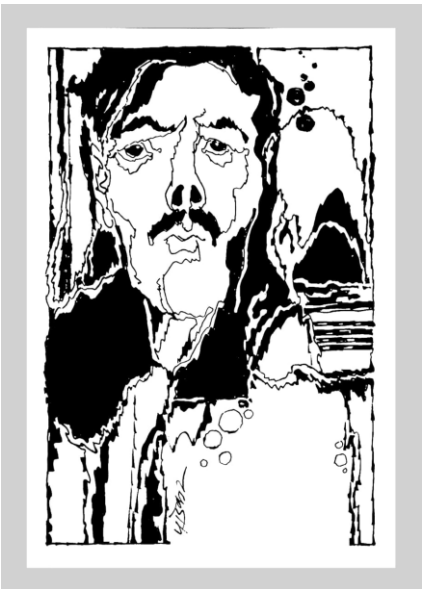
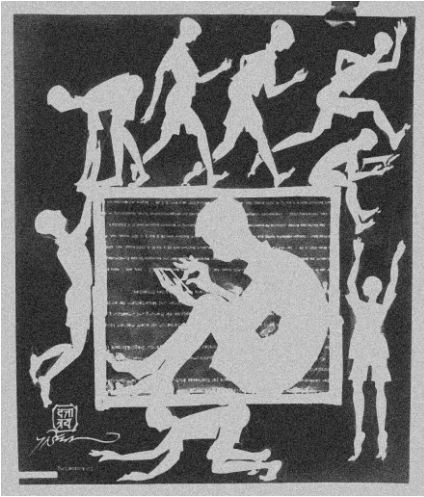
Title: 'Holiday in Goa'
Medium: Pen & Ink on Paper / 7 / Times Herald

Mario Miranda

Famous as both a cartoonist and illustrator, artist Mario Miranda used lines, flat patches, and especially cross-hatching to create textures. His sharp observation, compositions, character expressions, and subjects take his illustrations to the next level.

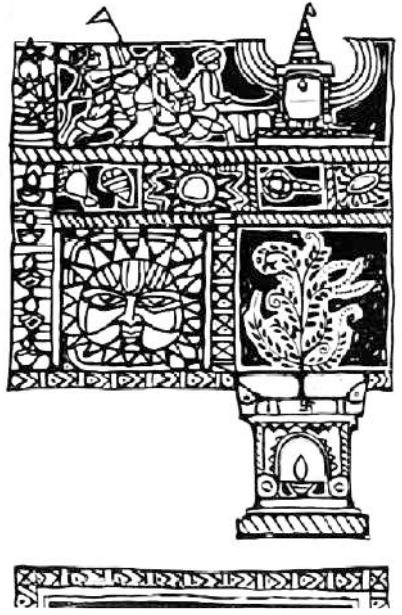
Dattatraya Padekar

Artist Padekar's work demonstrates the wide range of possibilities in black-and-white illustrations from a technical perspective. His experimental approach further enhances the meaning of the illustrations. His fine drawing skills, combined with tools like pen, brush, bow pen, crayon, pencil, and mechanical screens, create exceptional visual effects.

Anil Uplekar

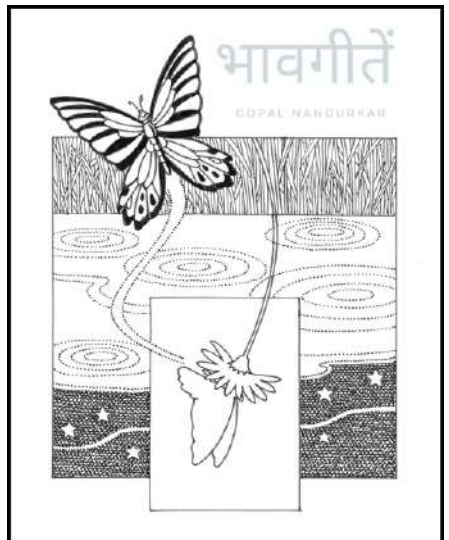
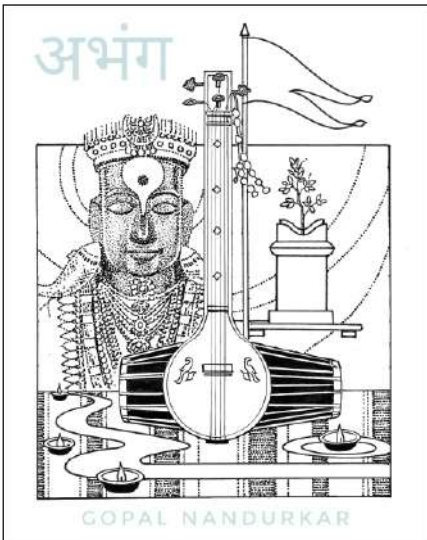
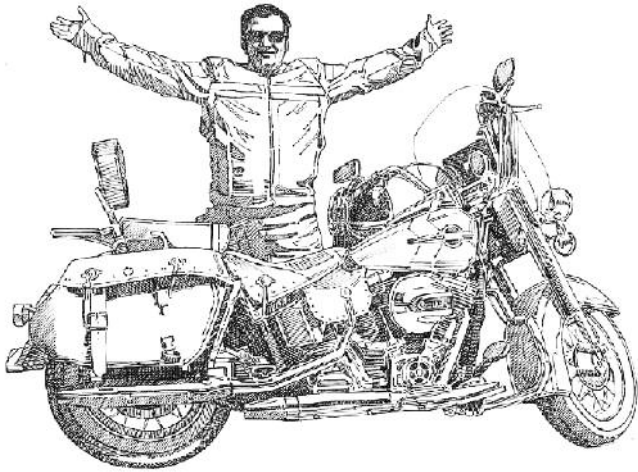
Artist Uplekar's illustrations, done in both line and half-tone methods, are aesthetically pleasing while addressing the subject and working within the limitations of printing techniques and time. His technique demonstrates the unique visual effects portrait illustration can achieve.

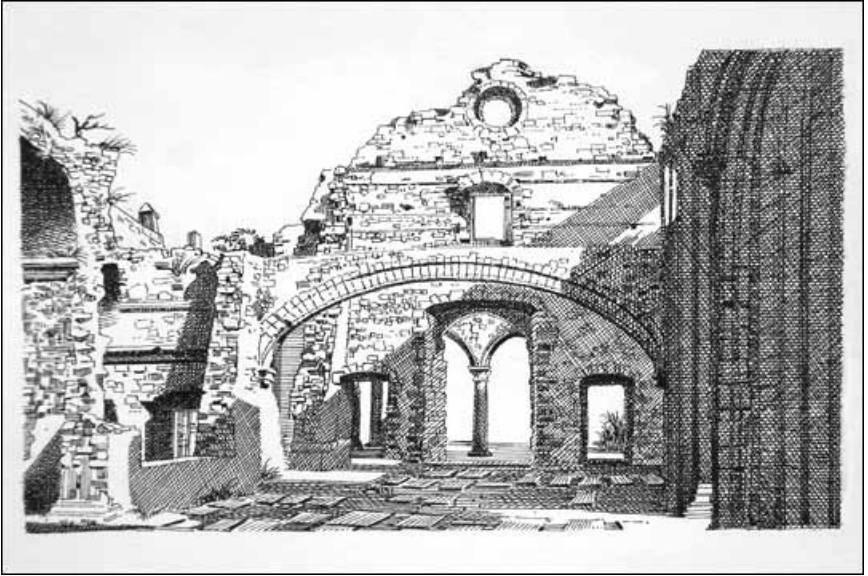

Gopal Nandurkar

Fitting use of rendering techniques in the details of the illustration is evident in Artist Nandurkar's work. While rendering the details of the illustration with precision, the apt use of pictorial techniques is also noticeable.

Human figures and compositions are done with careful consideration of the printing method. The creation of atmosphere and the use of light and shadow within the artwork are noteworthy.

Rahul Deshpande

Artist Deshpande selects the appropriate illustration techniques to achieve varied expressions. He creates distinct pictorial effects through flat patches and textures using different tools. Various compositions are created with mindful attention to the available space and the printing method.

Artist in Spotlight

This section is dedicated to highlighting artists from the growing TRPS art community and their creative contributions.

Sumit Parab

ChitraDiksha Scholarship Recipient, JJSD, Mumbai

Recipient of Artist Ravi & Smita Paranjape ChitraDiksha Scholarship, Sumit is currently pursuing a BFA in Applied Arts at Sir J.J. School of Design, Mumbai, with a specialization in illustration. He enjoys learning and exploring new things to grow both as a designer and as a person.

Artwork: 'Grace in Stillness'

This artwork by Sumit in poster colors, captures a graceful Indian woman by the window in a moment of quiet reflection. The vibrant saree and soft lighting highlight her calm presence and cultural elegance.

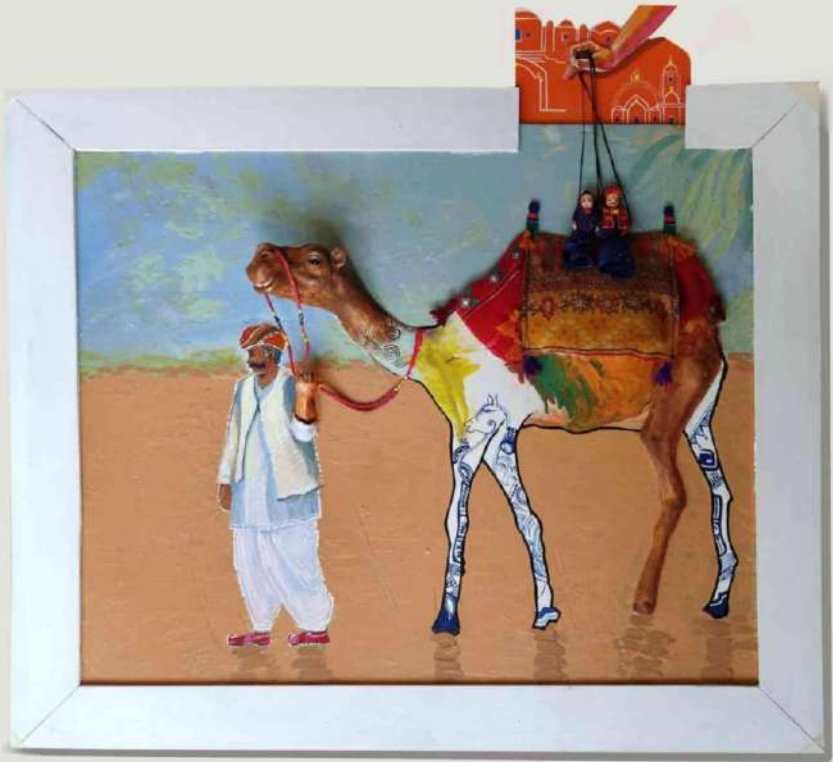
Artist in Spotlight

This section is dedicated to highlighting artists from the growing TRPS art community and their creative contributions.

Bhumika Tare

ChitraDiksha Scholarship Recipient, JJSD, Mumbai

Recipient of Artist Ravi & Smita Paranjape ChitraDiksha Scholarship, Bhumika is a student of applied arts at Sir J.J. School of Art, Mumbai. Bhumika describes herself as a multitasker and creatively driven individual who is always eager to accept new challenges.

Artwork: 'Rajasthan Through My Eyes'

This artwork by Bhumika brings the vibrant colors, intricate patterns and rich textures to life. This artwork is created in clay! Every detail reflects the spirit, culture, and timeless beauty of Rajasthan as felt by Bhumika.

TRPS Library

TRPS invites you to explore the treasure of 900+ rare books on art and art related topics from artist Ravi Paranjape's personal collection; Wealth of knowledge at your fingertips!

View the Online Catalog at
www.raviparanjape.org/trps-library

Library Hours

Saturday & Sunday - 11 AM - 5 PM

Entry

Rs. 20/- Per Person

Library may remain closed for major studio events or major public holidays

**1 Rutika, 1098/5-A Model Colony
Shivaji Nagar, Pune 411016
+91 9423562530 abhijatkala@gmail.com
www.raviparanjape.org**

-
- *Books are available at TRPS premises only. They shall not leave the TRPS premises at any time for any reason.*
  - *Only the designated TRPS personnel has access to library cabinets.*
  - *Check the digital catalog and bring the 'location code' of the book to the attendant. Please handle all items with utmost care and respect.*
  - *Each person visiting the library must check-in and check-out with the attendant. Please return the books to the attendant personally before leaving. Please do not leave any items unattended.*
  - *Each person will get one book at a time. You may return the first book and request another. You can view multiple books during your visit.*
  - *TRPS Reserves the right to deny the library access to anyone, under unfavorable circumstances.*

art gallery exhibition space

600 sq ft indoor art gallery

1000 sq ft of beautifully designed outdoor exhibition space

Ideal for individual or group art shows, workshops, art demos..

---

find
your
expression

Inquire:

11 am to 7 pm
+91 9423562530

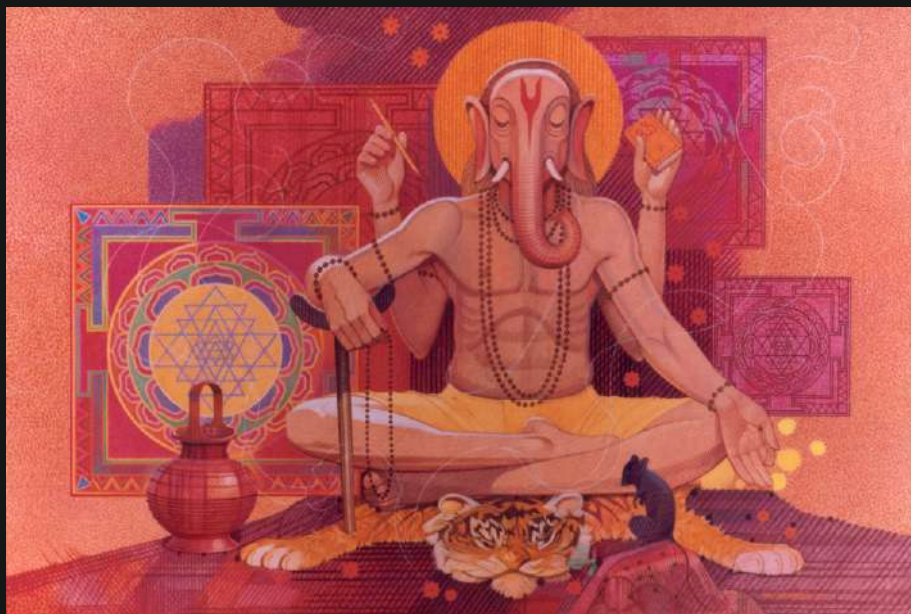
abhjatkala@gmail.com
raviparanjape.org

The Ravi Paranjape Studio
1 Rutika
1098/5-A Model Colony
Shivajinagar, Pune 411016

Plan a visit to see the gallery and exhibition space

Call/WhatsApp +91 9423562530
abhjatkala@gmail.com

Tapaswi Ganesh
by Ravi Paranjape
Oil on Canvas, 2001

Compliments from
The Ravi Paranjape Studio, Pune

For latest events please visit :
www.facebook.com/theraviparanjapestudio
Email: abhijatkala@gmail.com